

Fənn sillabusu:

İxtisas:050704 "Baytarlıq təbabəti"

Fakultə: "Baytarlıq"

Kafedra:"Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri".

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: "Patoloji fiziologiya" (Azərbaycan Respub. Təhs. Naz. əmri, 28.11.2011-ci il. Tar. № 1863 qərarı ilə təsdiq edilmişdir)

Kodu:İPF-B15

Tədris ili: III (2025- 2026)

Semestr:V(payız)

Tədris yükü:Cəmi: 120saat. Auditoriyadankənar 75saat.Auditoriya 45 saat- (30 saat müəhazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4

Auditoriya №:

II:Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Bayt.e.ü.f.d., dosent Abdullayev Mirfəzil Qafar oğlu, Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş. Fizuli küç.170- a

E-mail ünvanı:m.fag0408@gmail.com

III:Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Təvsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. Allahverdiyev R.N. "Patoloji fiziologiyada təcrübə məşğələləri". K..1976-cı il.
2. Allahverdiyev R.N. "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının patoloji fiziologiyası" (mühazirə mətni) K..1979-cu il.
3. Allahverdiyev R.N. "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının patoloji fiziologiyası" (dərs vəsaiti).K..1971-ci il
4. Allahverdiyev R.N. "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının patoloji fiziologiyası" (dərs vəsaiti II hissə). K., 1985-ci il.
- 5.Allahverdiyev R.N. "Heyvanların patoloji fiziologiyası" (dərslik). "Şərq-Qərb", Bakı-2010

IV.Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən "Normal– anatomiya" fənninin tədrisi vacibdir.

V.Korekvizitlər:Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənnlərin də tədris olunmasına zərurət vardır.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:Heyvanların patoloji fiziologiyasının predmet və vəzifələri, onun bakalavr pilləli ali baytarlıq təhsilində mövqeyi.Sərbəst bazar iqtisariyyatı və heyvandarlığın intensivləşdirilməsində patofiziologiyanın rolu və vəzifələri.

Patofiziologiyanın üsulları.Patologiyada eksperimental fizioloji istiqamət. Patofiziologiyanın başqa fənnlərlə əlaqəsi.Patofiziologiyanın əsas inkişaf mərhələləri haqqında qısa məlumat: humoral və solidar patologiya (Hippokrat, Demokrit) İatrofiziki və patrokimyəvi istiqamətlər. R.Virxovun hüceyrə nəzəriyyəsi və onun patofiziologiyanın inkişafına təsiri.

Patofiziologiyada təkamül istiqaməti. I.I.Meçnikov müqayisəli patofiziologiyanın yaradıcısıdır. Azərbaycan və dünya miqyasında patofiziologiyanın inkişafı haqqında qısa məlumat.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal-tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir,
- 9bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür,cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir.
- 7bal-tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var,mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur,lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3bal-tələbənin mövzudan xəbəri var,lakin fikrini əsaslandırə bilmir.
- 1-2bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

- 91-100 bal-əla (A)
- 81-90 bal-çox yaxşı(B)
- 71-80 bal-yaxşı(C)
- 61-70 bal- kafi(D)
- 51-60 bal-qənaətbəxş(E)
- 51-baldan aşağı qeyri-kafi(F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat,laboratoriya- 15 saat. Cəmi 45- saat

	Keçirilən mühazirə mövzularının məzmunu	Müh.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1.Giriş:Ümumi nozologiya. Sağlamlıq və xəstəlik anlayışı. 1.Patoloji fiziologiyanın başqa elmlərlə əlaqəsi və qısa inkişaf tarixi. 2.Ümumi Nozologiya və xəstəlik haqqında anlayış. 3..Xəstəliyin nəticəsi,qismən sağalma, ölüm və anabioz. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	

2	Mövzu 2. Hüceyrənin patologiyası. 1. Hüceyrənin patoloji fiziologiyası. 2. Hüceyrə pozğunluğunun spesifik təzahür forması. 3. Hüceyrə orqanoidlərinin zədələnmələri. 4. Nekroz və apoptoz. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
3	Mövzu 3. Xarici mühitin xəstəlik törədici amilləri. 1. Mexaniki amillərin orqanizmə təsiri. 2. Günvurma. Yüksək və aşağı temperaturun orqanizmə təsiri. 3. Kimyəvi maddələrin orqanizmə zədələyici təsiri. 4. Bioloji amillərin xəstəlik törətmə qabiliyyəti. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
4	Mövzu 4. Ümumi adaptasiya sindromu-stress. 1. Stress haqqında anlayış. 2. Stressin səbəbləri və inkişaf mərhələləri. 3. Stressin orqan və sistemlərə təsiri. 4. Heyvanlarda stressin xüsusiyyətləri. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
5	Mövzu 5. Orqanizmin reaktivliyi və onun patologiyada rolu. 1. Orqanizmin reaktivliyi haqqında anlayış. 2. Reaktivliyin növləri və onların təsnifi. 3. Faqositoz haqqında İ.İ. Meçnikov təlimi. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
6	Mövzu 6. Allergiya. 1. Allergiya, onun növləri və inkişaf mexanizmi. 2. Anafilaksiya şoku. Heyvanlarda onun əmələ gəlmə xüsusiyyətləri. 3. Allergik reaksiyaların mediatorları. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
7	Mövzu 7. İltihab. 1. İltihabın səbəbi, əlamətləri. 2. İltihab zamanı damar reaksiyası. 3. İltihablaşmış toxumaya leykositlərin çıxması-emiqrasiya. 4. İltihabın təsnifi. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
8	Mövzu 8. Şişlər. 1. Şişlər haqqında anlayış. 2. Toxuma atipiyası. 3. Şişlə orqanizmin qarşılıqlı əlaqəsi. 4. Şişin orqanizmə təsiri. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
9	Mövzu 9. Maddələr mübadiləsinin patofiziologiyası. 1. Enerji mübadiləsi pozğunluğu. 2. Zülal mübadiləsi pozğunluğu. 3. Su mübadiləsi pozğunluğu. 4. Ödemlərin növləri. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
10	Mövzu 10. Aclığın patoloji fiziologiyası. 1. Aclıq onun növləri, tam aclıq. 2. Mineral maddələrin çatışmazlığı. 3. Mikroelementlərin çatışmazlığı. 4. Vitamin çatışmazlığı. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	

11	Mövzu 11. Ümumi qan dövranı sisteminin patoloji fiziologiyası. 1. Qan dövranı çatışmazlığı. 2. Ürəyin keçirici sisteminin funksiyasının pozulması, aritmiyası. 3. Ürək tac damarlarında qan dövranının pozğunluğu. 4. Damar tonusunun sinir tənziminin pozulması. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
12	Mövzu 12. Tənəffüsün patoloji fiziologiyası. 1. Tənəffüsün patologiyasında sinir və humoral tənziminin mahiyyəti. 2. Tənginəfəslik, onun növləri və patogenezi. 3. Ağciyərin patologiyası zamanı tənəffüsün pozulması. 4. Daxili tənəffüsün pozğunmasının patogenezi. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
13	Mövzu 13. Həzmın patoloji fiziologiyası. 1. Həzm pozğunluğunun təzahür formaları, iştahanın və suya olan tələbatın pozulması. 2. Ağız boşluğunda həzm və udma aktının pozulması. 3. Bağırsaq həzmının pozulması. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
14	Mövzu 14. Böyrəklərin patoloji fiziologiyası. 1. Böyrəklərin sidikayırıcı funksiyasının pozulması. 2. Böyrəklərin patologiyası ilə əlaqədar olaraq sidiyin kəmiyyət və keyfiyyət pozğunluqları. 3. Böyrəyin əsas xəstəlikləri. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
15	Mövzu 15. Endokrin sisteminin patoloji fiziologiyası. 1. Hipofizin patoloji fiziologiyası. 2. Böyrəküstü vəzinin patoloji fiziologiyası. 3. Qalxanabənzər vəzin hipofunksiyası. 4. Mədəaltı vəzin daxili sekresiya funksiyasının pozğunluğu. Mənbə: (1;2;3;4;5;)	2	
Cəmi:		30 saat	

Laboratoriya məşğələsi

s/s	Məşğələlərin mövzuları	Saat	Tarix
1.	Mövzu 1. Hüceyrənin patologiyası. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
2.	Mövzu 2. Xarici mühitin xəstəlik törədən amilləri. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
3.	Mövzu 3. Ümumi adaptasiya sindromu – stress. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
4.	Mövzu 4. İltihablar. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
5.	Mövzu 5. Şişlər. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
6.	Mövzu 6. Maddələr mübadiləsinin patofiziologiyası. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
7.	Mövzu 7. Tənəffüsün patofiziologiyası. Mənbə: (1;2;3;4;5)	2	
8.	Mövzu 8. Həzm sisteminin patofiziologiyası. Mənbə: (1;2;3;4;5)	1	
Cəmi:		15 s.	

XI.Fənn üzrə tələblər:Hüceyrədə, orqan və sistemlərdə ümumiyyətlə bütün orqanizmdə baş verən fizioloji proseslərin dəyişməsinin ümumi qanunauyğunluqları öyrənilir. Patoloji fiziologiya mütəxəssisdə həkimlik təxəyyülü formalaşdırır və onun müşayiəti etdiyi amillər və proseslərin dialektik vəhdəti baxımından düzgün qiymətləndirilməsinə imkan verir. Bu baxımdan patoloji fiziologiya nəzəri və təcrübə fənlərdən biri olmaqla baytarlıq elmlərinin fəlsəfi mahiyyətini öyrədir.Beləliklə, fənni öyrəndikdən sonra gələcək mütəxəssis – baytar həkim fəaliyyətinə xəstəliyə adi empirik mövqeydən yox, orqanizmin bütün orqan və sistemlərinin bu prosesdə iştirakı baxımından yönəlmiş olur. Gələcək müalicə və profilaktika tədbirləri də məhz ona yönəldilir.

XII.Fənn üzrə təlim nəticələri:

FTN1.Patoloji fiziologiya fənnində orqan və toxumaların,orqanlar sisteminin fizioloji funksiya pozuntusu öyrənilir.Patoloji fiziologiya pozulmuş hüceyrənin, orqanının,sisteminin və nəhayət orqanizmin pozulma qanunauyğunluqlarını öyrənir.Patoloji fiziologiya kliniki fənlərlə,nəzəri fənlər arasında bir növ körpü yaradır,tələbədə həkimlik dünyagörüşü formalaşdırır

FTN2.Pozulmuş fizioloji funksiyaların mənşəyi,inkişafı,gedişi və nəhayət nəticəsi haqqında mühakimə yürüdüür.

FTN3.Patoloji fiziologiyanın vəzifəsi patoloji prosesin gedişindəki ümumi qanunauyğunluqları,xəstəliyin inkişaf mexanizmi,gedişi və nəticəsi haqqında fikir yürütməkdən ibarətdir

FTN4.Patoloji fiziologiya fənni tələbələrə xəstəliyin inkişafını,sağalmanın yollarını və xəstəliyin nəticəsini dərk etməyi öyrənir

FTN5.Xəstəlik zamanı orqan və sistemlərdə baş verən dəyişiklikləri və onların qarışıqlı əlaqələrini öyrədir.

FTN6.Xəstəlik törədən daxili və xarici mühit amillərinin orqanizmə təsir xüsusiyyətlərini,orqanizmin onlara cavab reaksiyasının xəstəliyin inkişafında rolunu öyrədir.Bu zaman heyvan orqanizminin xüsusiyyətlərini öyrənmək, sinir tiplərinin bu və ya digər xəstəliklərə qarşı həssaslığını normal fizioloji vəziyyətini dözümlülüyünü və başqa xüsusiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: I. Kollokvium sualları:

- 1.Patoloji fiziologiyanın başqa elmlərlə əlaqəsi və qısa inkişaf tarixi.
2. Ümumi nozologiya və xəstəlik haqqında anlayış.
3. Xəstəliyin nəticəsi,qismən sağalma, ölüm və anabioz
- 4.Hüceyrənin patoloji fiziologiyası.
5. Hüceyrə pozğunluğunun spesifik təzahür forması.
- 6.Hüceyrə orqanoidlərinin zədələnmələri.
- 7.Mexaniki amillərin orqanizmə təsiri.
- 8.Günvurma. Yüksək və aşağı temperaturun orqanizmə təsiri.
- 9.Kimyəvi maddələrin orqanizmə zədələyici təsiri.
- 10.Bioloji amillərin xəstəlik törətmə qabiliyyəti.

II.Kollokvium sualları:

1. Stressin səbəbləri və inkişaf mərhələləri.
2. Stressin orqan və sistemlərə təsiri.
3. Heyvanlarda stressin xüsusiyyətləri.
4. Orqanizmin reaktivliyi haqqında anlayış.
5. Reaktivliyin növləri və onların təsnifi.
6. Faqositoz haqqında İ.İ.Meçnikov təlimi.
7. Allergiya, onun növləri və inkişaf mexanizmi.

8. Allergik reaksiyaların mediatorları.
9. İltihabın təsnifi.
10. Şişin orqanizmə təsiri.

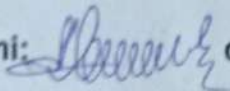
XV. Fənn üzrə İmtahan sualları:

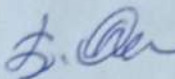
1. Patoloji fiziologiyanın başqa elmlərlə əlaqəsi və qısa inkişaf tarixi.
2. Ümumi nozologiya və xəstəlik haqqında anlayış.
3. Xəstəliyin nəticəsi, qismən sağalma, ölüm və anabioz.
4. Hüceyrənin patoloji fiziologiyası.
5. Hüceyrə pozğunluğunun spesifik təzahür forması.
6. Hüceyrə orqanoidlərinin zədələnmələri.
7. Nekroz və apoptoz.
8. Mexaniki amillərin orqanizmə təsiri.
9. Günvurma. Yüksək və aşağı temperaturun orqanizmə təsiri.
10. Kimyəvi maddələrin orqanizmə zədələyici təsiri.
11. Bioloji amillərin xəstəlik törətmə qabiliyyəti.
12. Stress haqqında anlayış.
13. Stressin səbəbləri və inkişaf mərhələləri.
14. Stressin orqan və sistemlərə təsiri.
15. Heyvanlarda stressin xüsusiyyətləri.
16. Orqanizmin reaktivliyi haqqında anlayış.
17. Reaktivliyin növləri və onların təsnifi.
18. Faqositoz haqqında İ.İ.Meçnikov təlimi.
19. Allergiya, onun növləri və inkişaf mexanizmi.
20. Allergik reaksiyaların mediatorları.
21. İltihabın səbəbi, əlamətləri.
22. İltihab zamanı damar reaksiyası.
23. İltihabın təsnifi.
24. Şişlər haqqında anlayış.
25. Toxuma atipiyası.
26. Şişlə orqanizmin qarşılıqlı əlaqəsi.
27. Şişin orqanizmə təsiri.
28. Enerji mübadiləsi pozğunluğu.
29. Zülal mübadiləsi pozğunluğu.
30. Su mübadiləsi pozğunluğu.
31. Ödemlərin növləri.
32. Aclıq onun növləri, tam aclıq.
33. Mineral maddələrin çatışmazlığı.
34. Mikroelementlərin çatışmazlığı.
35. Vitamin çatışmazlığı.
36. Qan dövranı çatışmazlığı.
37. Ürəyin keçirici sisteminin funksiyasının pozulması, aritmiyası.
38. Ürək tac damarlarında qan dövranının pozğunluğu.
39. Damar tonusunun sinir tənziminin pozulması.
40. Tənəffüsün patologiyasında sinir və humoral tənziminin mahiyyəti.
41. Təngnəfəslik, onun növləri və patogenezi.
42. Ağciyərin patologiyası zamanı tənəffüsün pozulması.
43. Daxili tənəffüsün pozulmasının patogenezi.
44. Ağız boşluğunda həzm və udma aktının pozulması.
45. Bağırsağ həzminin pozulması.
46. Böyrəklərin sidikayırıcı funksiyasının pozulması.
47. Hipofizin patoloji fiziologiyası.
48. Böyrəküstü vəzinin patoloji fiziologiyası.

49. Qalxanabənzər vəzin hipofunksiyası.

50. Mədəaltı vəzin daxili sekresiya funksiyasının pozğunluğu.

"Patoloji fiziologiyafənninin sillabusu 050704 "Baytarlıq təbabəti" ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək (12 sentyabr 2025-ci il 01 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: dos.M.Q.Abdullayev

Kafedra müdiri: dos.R.M.Bilalov